

Käräjätuomarin menettelyä koskeva syyteharkinta ym.

ASIAN VIREILLETULO

Oikeuskanslerinviraston suorittamassa rangaistustuomioiden tarkastuksessa havaittiin, että Pohjois-Savon kärjäoikeuden 16.2.2021 antama tuomio nro 21/106987 asiassa R 20/2872 oli virheellinen, kun kärjäoikeus oli lainvoimaiseksi jääneellä tuomiollaan lukenut vastaajan syyksi huumausaineen käyttörikoksen, rattijuopumuksen, kulkuneuvon kuljettamisen oikeudetta ja lievän ampuma-aserikoksen, joiden syyteoikeus oli ollut vanhentunut. Kärjäoikeus oli tuominnut vastaajan näistä rikoksista yhteiseen 30 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

Kärjäoikeuden tuomion mukaan mainittujen rikosten tekoaika oli 19.1.2019. Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla syyteoikeus mainituista rikoksista vanheni kahdessa vuodessa eli 19.1.2021. Asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan haaste asiassa oli annettu tiedoksi vastaajalle 2.2.2021 eli vasta sen jälkeen, kun kyseisiä rikoksia koskevan syyteen nostamiselle asetettu kahden vuoden määräaika oli päättynyt.

Kärjäoikeuden puheenjohtajana kyseisessä asiassa toimi käräjätuomari A. Asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan asia oli tullut vireille kärjäoikeudessa 12.11.2020 ja asia oli tuolloin jaettu käräjätuomari B:n käsiteltäväksi. Asia oli kuitenkin 13.1.2021 jaettu B:ltä käräjätuomari A:n käsiteltäväksi.

TUOMION PURKAMINEN

Apulaisoikeuskanslerin sijainen teki 1.2.2022 korkeimmalle oikeudelle hakemuksen lainvoimaisen tuomion purkamiseksi. Korkein oikeus purki päätöksellään 22.6.2022 (tuomion nro 1091, diaarinro H2022/12) kärjäoikeuden 16.2.2021 antaman tuomion lukuun ottamatta valtion varoista maksettavaksi määrättyä avustajan palkkiota. Korkein oikeus toi esille, että syyteoikeus kaikista kärjäoikeuden käsiteltävänä olleista rikoksista vanhentui rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla kahdessa vuodessa. Korkein oikeus totesi, että haaste asiassa oli annettu tiedoksi vastaajalle myöhemmin kuin kaksi vuotta rikosten päättymisestä, joten syyteoikeus oli ollut vanhentunut. Kärjäoikeuden tuomio oli korkeimman oikeuden mukaan siten tältä osin katsottava perustuneen ilmeisesti väärään lain soveltamiseen ja tuomio oli purettava ja syyte hylättävä.

ESITUTKINTA

Rikosseuraamuslaitoksesta saadun tiedon mukaan vastaaja suoritti kärjäoikeuden tuomitseman 30 päivän pituisen ehdottoman vankeusrangaistuksen ennen korkeimman oikeuden tekemää tuomion purkamista. Kärjäoikeuden virhe näyttää siten johtaneen vastaajan aiheettomaan vapaudenmenetykseen.

Eryteisesti mainituista syistä olen 16.8.2022 pyytänyt poliisia toimittamaan esitutkinnan, jossa kärjätuomari A:ta on kuultu rikoksesta epäiltynä. Esitutkinnassa epäiltyinä rikosnimikkeinä ovat olleet tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen vapaudenriisto. Esitutkintapöytäkirja 5740/R/26563/22 on valmistunut 17.1.2023 ja toimitettu Itä-Suomen poliisilaitoksesta oikeuskanslerinvirastoon.

LAILLISUUSVALVONNALLINEN SELVITYS

Asiaa R 20/2872 Pohjois-Savon kärjäoikeudessa aluksi käsitelleen kärjätuomarin B:n menettelyn arviointia varten on laillisuusvalvonnallisena selvityksenä hankittu hänen selvityksensä ja kärjäoikeuden laamannin lausunto.

MERKINTÄ

Vastaajan avustajana edellä mainitussa rikosasiassa toimineen luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan menettely on luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 10 §:n nojalla 2.9.2022 saatettu valvonta-asiana Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan tutkittavaksi.

RATKAISU

1 Käräjätuomarin menettely / syyteharkinta

1.1 Tapahtumat suoritettuna esitutinnan perusteella

Käräjätuomari A tuomitsi 16.2.2021 antamallaan tuomiolla vastaajan 19.1.2019 tehdyistä huumausaineiden käyttör rikoksesta, rattijuopumuksesta, kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta ja lievistä ampuma-aserikoksista yhteiseen 30 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Syyteoikeus mainituista rikoksista oli kuitenkin ollut vanhentunut, koska haaste asiassa oli annettu tiedoksi vastaajalle vasta sen jälkeen, kun kyseisiä rikoksia koskevan syytteen nostamiselle asetettu kahden vuoden määräaika oli päättynyt. Asia käsiteltiin käräjäoikeudessa vastaajan poissaolosta huolimatta. Käräjäoikeuden tuomio jäi lainvoimaiseksi.

Korkein oikeus purki edellä kerrotuin tavoin käräjäoikeuden antaman tuomion lukuun ottamatta valtion varoista maksettavaksi määrättyä avustajan palkkiota. Vastaaja suoritti jo ennen käräjäoikeuden tuomion purkamista hänelle tuomitun 30 päivän ehdottoman vankeusrangaistuksen. Esitutkinnassa saadun selvityksen mukaan vastaaja suoritti tosiasiallisesti kyseisestä rangaistuksesta vankilassa 2/3 eli 20 päivää.

1.2 Epäilty tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen

1.2.1 *Sovellettava rangaistussäännös*

Rikoslain 40 luvun 10 §:n (604/2002) mukaan jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon.

1.2.2 *Virkavelvollisuuden vastaisuus*

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on muun ohella oltava virkatoimissaan tunnollinen ja huolellinen.

Rikoslain 8 luvun 1 §:ssä säädetään rikosten syyteoikeuden vanhentumisajasta. Käsillä olevan tapauksen kannalta olennaiset rikostunnusmerkistöt ovat rattijuopumus, josta rikoslain 23 luvun 3 §:n mukaan ankarin rangaistus on enintään kuusi kuukautta vankeutta, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, josta rikoslain 23 luvun 10 §:n mukaan ankarin rangaistus on enintään kuusi kuukautta vankeutta, huumausaineen käyttörikos, josta rikoslain 50 luvun 2 a §:n mukaan ankarin rangaistus on niin ikään enintään kuusi kuukautta vankeutta sekä lievä ampuma-aserikos, josta rikoslain 41 luvun 3 §:ssä on säädetty rangaistukseksi sakkoa. Kyseisten rikosten syyteoikeuden vanhentumisen kannalta olennainen säännös on siten rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohta, jonka mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko.

Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus. Selvää on, että syyte on hylättävä, mikäli syyteoikeus on vanhentunut.

Korkein oikeus on virkarikoskäytännössään ([KKO 2017:92](#), kohta 64) todennut usein katsotun, että lainkäytössä esimerkiksi rangaistusminimin alittaminen, vanhentuneesta rikoksesta tuomitseminen ja muut sen kaltaiset selvän säännöksen rikkomiset ovat johtuneet huolimattomuudesta, ellei virkamiehen säännösten vastaista menettelyä ole ollut aiheutta pitää tietoisena toimintana. Tällöin virkamiehen menettely on saatettu tahallisuuden asemesta hahmottaa pikemminkin huolimattomuudeksi käsillä olleessa lain soveltamistilanteessa.

Käräjätuomari A käsitteli syyteoikeudeltaan vanhentuneita rikoksia ja tuomitsi vastaajan huumausaineen käyttörikoksesta, rattijuopumuksesta, kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta ja lievästä ampuma-aserikoksesta, joiden syyteoikeus siis oli vanhentunut. A on esitutkinnassa myöntänyt tapahtuneen, mutta hän ei ole halunnut ottaa kantaa siihen, onko hän syyllistynyt asiassa johonkin rikokseen. A on todennut yleensä tarkastavansa vanhentumiset ennen istuntoa. Hän ei kertomansa mukaan kuitenkaan muista käsillä olevaa tapausta tarkemmin, mutta hän arvelee, että suuresta työmäärästä ja kiireestä johtuen tarkastus on tapauksessa jäänyt tekemättä. A:n mukaan kyse on ollut huolimattomuudesta.

Mikään ei viittaa siihen, että A:n lainvastainen menettely asiassa olisi ollut tahallista. Johtopäätöksenä edellä esitetystä on, että käsitellessään syyteoikeudeltaan vanhentuneita rikoksia ja tuomitessaan vastaajan näistä rikoksista, A on huolimattomuudesta rikkonut rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla virkavelvollisuutensa.

1.2.3 Teon vähäisyyden arviointi

Asiassa on lisäksi arvioitava, ylittääkö A:n epäilty teko rikoslain 40 luvun 10 §:n tunnusmerkistössä säädetyn vähäisyyssynnyksen vai onko se tunnusmerkistössä mainitulla tavalla huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuuden perusteita ja tarvetta pohdittiin virkarikoslainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Hallituksen esityksessä ([HE 58/1988 vp](#), s. 19) on todettu muun ohella, ettei rangaistavuuden ulottaminen vähäisiin, lähinnä määrättyä menettelytapaa koskevien säännösten rikkomuksiin, joilla ei ole viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etujen kannalta mainittavampaa merkitystä, ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi siinä on todettu (s. 65), ettei säännöksillä ole tarkoin määriteltävissä, milloin virkavelvollisuuden rikkomista voidaan pitää vähäisenä, ja että tämän arvioiminen jää syyttäviviranomaisen ja viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi.

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista. Rikostunnusmerkistössä tarkoitettua virheellisen teon vähäisyyttä arvioidaan ottamalla huomioon teon tai laiminlyönnin haitallisuuden ja vahingollisuuden lisäksi myös kaikki muut siihen liittyvät seikat kuten teon tai laiminlyönnin osoittama virkamiehen huolimattomuuden aste tekohetken olosuhteissa ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#), kohta 19).

A on edellä kerrotuin tavoin todennut esitutkinnassa, että hän yleensä tarkastaa vanhentumiset ennen istuntoa ja hän arvelee, että suuresta työmäärästä ja kiireestä johtuen tämä tarkastus oli tapauksessa jäänyt tekemättä. Muita syitä menettelylleen hän ei ole esitutkinnassa esittänyt.

A:n teon vähäisyyttä arvioitaessa on ensinnäkin otettava huomioon, että haastehakemuksesta on käynyt ilmi epäiltyjen rikosten tekoaika, eikä asiassa ole ilmennyt, etteikö syyteoikeuden vanhentumisaika olisi ollut tuomarilta edellytettävää huolellisuutta noudattaen vaikeuksista haavittavissa. Kyse on ollut neljästä varsin tavanomaisesta rikosnimikkeestä, eikä niitä koskevan syyteoikeuden vanhentumiskysymykseen ole liittynyt mitään oikeudellista tulkinnanvaraisuutta. Huomion arvoista myös on, että kaikkien käsiteltävänä olleiden rikosten syyteoikeus oli asiassa vanhentunut, joten asiaa ei olisi tullut enemmälti käsitellä ja syyte olisi tullut hylätä kokonaisuudessaan.

Sinällään sattumanvaraista on ollut se, että vastaaja on tapauksessa ehtinyt suorittaa hänelle tuomitun ehdottoman vankeusrangaistuksen ennen korkeimman oikeuden tekemää kärjäoikeuden tuomiota koskevaa purkupäätöstä. Tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että A:n virheellisen menettelyn seurauksena vastaaja on suorittanut hänelle tuomitusta ehdottomasta vankeusrangaistuksesta 20 päivää vankilassa. A näyttää siten menettelyllään aiheuttaneen vastaajalle 20 päivän pituisen aiheettoman vapaudenmenetyksen. Kyse on varsin pitkästä ajasta, joten jo lähtökohtaisesti on katsottava, että yksityistä etua ei tästä näkökulmasta ole loukattu vain vähäisessä määrin.

Kun kärjätuomari tuomitsee vastaajan ehdottomaan vankeusrangaistukseen, hän hoitaa vastuullista tuomarin tehtävää, jossa hän käyttää merkittävää, välittömästi henkilöön kohdistuvaa julkista valtaa. Oikeusturvasyistä tuomarilta on tällaisessa tilanteessa vaadittava erityistä huolellisuutta. Tuomittaessa vastaaja ehdottomaan vankeusrangaistukseen vanhentuneista rikoksista kyse ei ole pelkästään sellaisesta tuomioistuimen menettelytapakysymyksestä, jolla ei olisi viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etujen kannalta mainittavaa merkitystä. On myös syytä korostaa, että henkilökohtainen vapaus on yksi keskeisimmistä perus- ja ihmisoikeuksista. Riidatonta on, että korkein oikeus on purkanut A:n antaman tuomion lukuun ottamatta valtion varoista maksettavaksi määrättyä avustajan palkkiota, mutta vastaaja oli tuolloin jo suorittanut hänelle tuomitun ehdottoman vankeusrangaistuksen.

Kärjätuomari vastaa antamansa tuomion lainmukaisuudesta. Huomion arvoista lisäksi on, että A on todetuin tavoin menetellyt lainvastaisesti lainkäyttöasiaa käsitellessään ja ratkaistessaan eli kärjätuomarin tehtävien ydinalueella. Hän on menetellyt selvästi vastoin sitä, mitä edellytetään tuomarinviran asianmukaiselta hoitamiselta. Menettely on ollut omiaan vaarantamaan luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen.

Asiaa kokonaisuutena arvostellen A:n menettelyn voidaan etenkin siitä seuranneen aiheettoman vankeusrangaistuksen suorittamisen perusteella myös katsoa loukanneen yksityistä etua ja vaarantaneen luottamusta viranomaisen toiminnan asianmukaisuuteen siinä määrin, että tekoa ei voida pitää rikoslain 40 luvun 10 §:n tarkoittamalla tavalla vähäisenä.

1.3 Epäilty tuottamuksellinen vapaudenriisto

Rikoslain 25 luvun 6 §:n (578/1995) 1 momentin mukaan joka huolimattomuudesta aiheuttaa toiselle vapaudenmenetyksen, on tuomittava, jollei tekoa huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko ole vähäinen, tuottamuksellisesta vapaudenriistosta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Mainittua säännöstä koskevien lain esitöiden mukaan säännös koskee lähinnä niitä ammattiryhmiä, joiden tehtävänä on varmistautua siitä, että ihmisten liikkumisvapautta ei oikeudettomasti rajoiteta. Yhtenä esimerkkinä on mainittu sellaiset vapaudenriistoon oikeutetut viranomaiset, joiden tulee varmistua siitä, että vapaudenmenetys ei vaikkapa huolimattomuudesta tapahtuneen lasku- tai kirjoitusvirheen vuoksi ole lain sallimaa pitempi. ([HE 94/1993 vp](#), s. 110)

Tuottamuksellista vapaudenriistoa koskevan säännöksen mukaan vapaudenmenetyksen aiheuttaminen ei ole rangaistavaa, jos teko, huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko, on vähäinen. Säännöksen esitöiden mukaan teon haitallisuuden arvioinnissa on otettava huomioon etenkin vapaudenmenetyksen kesto ja ne olosuhteet, joissa vapautensa menettänyt joutuu olemaan. Yli vuorokauden kestänyttä vapaudenmenetystä ei yleensä voida pitää enää vähämerkityksisenä. ([HE 94/1993 vp](#), s. 110)

Edellä on tuotu esille, että kärjätuomari A on tuominnut vastaajan syyteoikeudeltaan vanhentuneista rikoksista yhteiseen 30 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen, josta vastaaja tosiasiallisesti on suorittanut vankilassa 2/3 eli 20 päivää. Tästä A:n huolimattomuudesta näyttää siten aiheutuneen vastaajalle 20 päivän pituinen vapaudenmenetys ilman laillista perustetta. A on siten rikoslain 25 luvun 6 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla huolimattomuudesta aiheuttanut toiselle vapaudenmenetyksen. Esitutkinnassa asianomistajana kuultu vastaaja on ilmoittanut vaativansa A:lle rangaistusta.

Vastaajalle näyttää siis aiheutuneen A:n menettelystä 20 päivän pituinen aiheeton vapaudenmenetys. Erityisesti tästä vapaudenmenetyksen varsin pitkästä kestosta johtuen mielestäni selvää on, että A:n epäiltyä tekoa, huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko, ei voida pitää rikoslain 25 luvun 6 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla vähäisenä.

2 Kärjätuomarin menettely / laillisuusvalvonnallinen arviointi

Edellä on tuotu esille, että kärjätuomari A:n ratkaisema rikosasia R 20/2872 tuli vireille Pohjois-Savon kärjäoikeudessa 12.11.2020, mutta se jaettiin tuolloin kärjätuomari B:n käsiteltäväksi. Asia siirrettiin B:ltä A:n käsiteltäväksi 13.1.2021. B ei antanut asiassa lainkaan haastetta, vaikka asia oli hänen käsiteltävänänsä yli kahden kuukauden ajan ja asian käsittely siirrettiin häneltä pois vain vajaa viikko ennen käsiteltävänä olleiden rikosten syyteoikeuden 19.1.2021 tapahtunutta vanhentumista. Ei ole ollut syytä epäillä, että B olisi menettelyllään syyllistynyt rikokseen, joten olen tutkinut hänen menettelynsä laillisuusvalvonnallisesti.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n 1 momentissa säädetään, että jollei rikosasiaa mainitun luvun 6 §:ssä säädetyllä tavalla heti jätetä tutkimatta, on tuomioistuimen viipymättä annettava haaste. Haasteen antaa tuomioistuimen puheenjohtaja tai kärjänotaari.

Edellä kohdassa 1.2.2 selostetut perustuslain 2 §:n 3 momentin ja 21 §:n 1 momentin sekä tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaiset säännökset ovat niin ikään olennaisia B:n menettelyn arvioinnissa.

B toteaa selvityksessään muun ohella seuraavaa. Hänen tapahtuma-aikainen työtilanteensa oli hyvin ruuhkainen. Loppuvuodesta 2020 oli tieto, että hänellä olisi erään laajan rikosasian pääkäsittely tammi-helmikuussa 2021 ja että hän olisi huhtikuussa 2021 menossa toisen laajan rikosasian pääkäsittelyn kokoonpanoon. Näiden ja hänellä kalenterissa olleiden muiden istuntojen vuoksi hän ei pystynyt saamaan kaikille uusille jutuilleen käsittelypäivää ja joitain rikosasioita käsillä oleva asia mukaan lukien siirrettiin häneltä toiselle tuomarille. Haastetta ei B:n mukaan laitettu tiedoksiantoon hänen käsittelyaikanaan, koska asialle ei edellä kerrotuista syistä ollut sovittu vielä käsittelypäivää. Hän ei pysty enää muistamaan, oliko hän kiinnittänyt huomiota rikosten vanhentumisaikaan.

Pidän sinällään ymmärrettävänä, että B:n mainitsemista syistä rikosasian R 20/2872 käsittelypäivän määrittämisessä ja sen myötä asian haasteen antamisessa on ollut vaikeuksia. Tuomioistuimen on kuitenkin annettava haaste laissa edellytetyin tavoin viipymättä eivätkä B:n mainitsemat seikat ole oikeudellisesti hyväksyttäviä syitä jättää haaste antamatta tapauksessa, jossa rikosten syyteoikeus on vaarassa vanhentua.

Vaikka syyteoikeus ei tapauksessa sinällään vanhentunut asian ollessa B:n käsiteltävänä, selvää nähdäkseni on, että B ei ole antanut asiassa haastetta laissa edellytetyin tavoin viipymättä. Hän ei ole yli kahden kuukauden aikana asian ollessa hänen käsiteltävänä antanut haastetta ja asia on siirretty häneltä toiselle tuomarille vain vajaa viikko ennen käsiteltävänä olleiden rikosten syyteoikeuden vanhentumista. Se, että haasteen antamiseen liittyvän aiheettomana pidettävän viipymisen vuoksi haasteen antaminen tiedoksi vastaajalle ennen rikosten syyteoikeuden vanhentumista vaarantuu ja tämän myötä asiaa ei mahdollisesti voida käsitellä lain tarkoittamalla tavalla, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen. Ilmeistä on, että B ei ole lainkaan kiinnittänyt huomiota tulevaan syyteoikeuden vanhentumiseen.

B:n menettely on nähdäkseni osaltaan myötävaikuttanut siihen, että rikosten syyteoikeus on tapauksessa päässyt vanhentumaan. Rikosasian siirryttyä toisen tuomarin käsiteltäväksi B ei kuitenkaan ole käsitellyt asiaa enää siinä vaiheessa, kun rikosten syyteoikeus on vanhentunut eikä sen jälkeen. Selvää sinällään myös on, että B ei ole vastuussa siitä, että toinen tuomari on edellä kerrotuin tavoin sittemmin tuominnut vastaajan syyteoikeudeltaan vanhentuneista rikoksista ja että vastaajalle näyttäisi tästä aiheutuneen 20 päivän pituinen aiheeton vapaudenmenetys.

Oikeuskansleri on tavanomaisesti arvioinut B:n menettelyn kaltaisen kärjätuomarin toiminnan laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta esitutkintaa. Syytteen nostamiseen kärjätuomaria vastaan ovat sen sijaan johtaneet esimerkiksi tapaukset, joissa kaikkien käsiteltävänä olleiden epäiltyjen rikosten syyteoikeus on vanhentunut kärjätuomarin laiminlyötyä antaa haasteen viipymättä ja kun kärjätuomari tämän lisäksi on käsitellyt näitä yhtä tai useampaa syyteoikeudeltaan vanhentunutta rikosta kärjäoikeuden pääkäsittelyssä joko hyläten syytteen tai tuomiten vastaajan näistä rikoksista (ks. OKV/13/31/2003 ja OKV/12/30/2017). Tällaisesta tilanteesta ei siis B:n menettelyssä ole ollut kyse.

Pidän kerrotun perusteella riittävänä toimenpiteenä kiinnittää B:n vakavaa huomiota tuomarin velvollisuuteen antaa haaste laissa edellytetyin tavoin viipymättä.

3 Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kärjätuomari A / syytteen nostaminen

Pyydän valtakunnansyyttäjälle osoittamassani kirjeessä valtakunnansyyttäjää ryhtymään toimenpiteisiin syytteen nostamiseksi tämän päätöksen mukaisesti Pohjois-Savon kärjäoikeuden kärjätuomaria A:ta vastaan rikoslain 40 luvun 10 §:ssä (604/2002) säädetystä tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta ja rikoslain 25 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetystä tuottamuksellisesta vapaudenriistosta.

Asiassa on suoritettuna esitutkinnan perusteella todennäköisiä syitä sen tueksi, että A on 16.2.2021 rikoslain 40 luvun 10 §:ssä säädetyn tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön tarkoittamalla tavalla huolimattomuudesta rikkonut virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin perustuvan virkavelvollisuutensa käsitellessään neljää syyteoikeudeltaan vanhentunutta rikosta ja tuomitessaan asiassa R 20/2872 antamallaan tuomiolla nro 21/106987 vastaajan näistä rikoksista yhteiseen 30 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

A on antamallaan tuomiolla tuominnut vastaajan rikoslain 50 luvun 2 a §:ssä tarkoitetusta huumausaineen käyttörikoksesta, rikoslain 23 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta rattijuopumuksesta, rikoslain 23 luvun 10 §:ssä tarkoitetusta kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta sekä rikoslain 41 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta lievästä ampuma-aserikoksesta, joiden syyteoikeus on rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla ollut vanhentunut. Näiden lainkohtien lisäksi perustan arvioni A:n menettelyn virkavelvollisuuden vastaisuudesta perustuslain 2 §:n 3 momenttiin ja 21 §:n 1 momenttiin sekä tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momenttiin.

Tekoa ei edellä kohdassa 1.2.3 esitetyn perusteella voida pitää huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista koskevan säännöksen tarkoittamalla tavalla vähäisenä. Asiassa ei ole tullut ilmi sellaisia A:n menettelyn moitittavuutta vähentäviä tai muita seikkoja, joiden vuoksi asiassa ei olisi aihetta näiltä osin syytteen nostamiseen.

Suoritettuna esitutinnan perusteella on lisäksi todennäköisiä syitä sen tueksi, että A on edellä kerrotulla menettelyllään huolimattomuudesta aiheuttanut toiselle vapaudenmenetyksen rikoslain 25 luvun 6 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla. A on tuominnut vastaajan yhteiseen 30 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen, vaikka syyteoikeus käsiteltävänä olleista rikoksista on ollut vanhentunut. Esitutkinnassa saadun selvityksen mukaan vastaaja on tosiasiasa suorittanut 30 päivän vankeusrangaistuksesta vankilassa 2/3 eli 20 päivää. Esitutkinnassa asianomistajana kuultu vastaaja on ilmoittanut vaativansa A:lle rangaistusta tuottamuksellisesta vapaudenriistosta.

Tekoa ei erityisesti mainitusta aiheettoman vapaudenmenetyksen varsin pitkästä kestosta johdettuna voida pitää tuottamuksellista vapaudenriistoa koskevan säännöksen tarkoittamalla tavalla vähäisenä. Asiassa ei myöskään näiltä osin ole tullut ilmi sellaisia A:n menettelyn moitittavuutta vähentäviä tai muita seikkoja, joiden vuoksi asiassa ei olisi aihetta syytteen nostamiseen.

Käräjätuomari B / laillisuusvalvonnallinen arviointi

Käräjätuomari B:n menettelyn osalta ei ole ollut syytä epäillä rikosta, joten olen tutkinut hänen menettelynsä laillisuusvalvonnallisilla keinoin. Edellä kohdassa 2 esittämäni perusteella kiinnitän B:n huomiota tuomarin velvollisuuteen antaa haaste laissa edellytetyin tavoin viipymättä.

Lähetän päätökseni tiedoksi Pohjois-Savon käräjäoikeuden laamannille, Itä-Suomen hovioikeudelle sekä esitutkinnassa kuullulle asianomistajalle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Markus Löfman